

LE NÉO-GROTESQUE

CRISE ET REPRÉSENTATION
POUR LES 10 ANS
DE CRISE GRECQUE

ΕΡΓΑ ΤΩΝ

Χριστόφορου Κατσαδιώτη,
Θεόφιλου Κατσιπάνου
Κώστα Λάβδα
Νίκου Μόσχου
Ιωάννη Μουχασίρη

ΤΟ ΝΕΟ-ΓΚΡΟΤΕΣΚΟ

ΚΡΙΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΠΑΡΑΣΤΑΣΗ
ΓΙΑ ΤΑ 10 ΧΡΟΝΙΑ
ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Γεώργιος Αραμπατζής
Κλεοπάτρα Λιακοπούλου

Institutional Discourse
RESEARCH LAB
— NKUA —

THEOREMA
art gallery

LE NÉO-GROTESQUE

CRISE ET REPRÉSENTATION
POUR LES 10 ANS
DE CRISE GRECQUE

ΤΟ ΝΕΟ-ΓΚΡΟΤΕΣΚΟ

ΚΡΙΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΠΑΡΑΣΤΑΣΗ
ΓΙΑ ΤΑ 10 ΧΡΟΝΙΑ
ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ

Institutional Discourse
RESEARCH LAB
— NKUA —

ΤΟ ΝΕΟ-ΓΚΡΟΤΕΣΚΟ: ΚΡΙΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΠΑΡΑΣΤΑΣΗ ΓΙΑ ΤΑ 10 ΧΡΟΝΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ
Copyright 2020 ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΜΕΛΕΤΗΣ ΤΟΥ ΘΕΣΜΙΚΟΥ ΛΟΓΟΥ Ε.Κ.Π.Α.

ISBN: 978-618-84298-6-4

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΥ ΜΕΛΕΤΗΣ ΤΟΥ ΘΕΣΜΙΚΟΥ ΛΟΓΟΥ Ε.Κ.Π.Α.

Εικαστική επιμέλεια-ηλεκτρονικός σχεδιασμός: ΑΧΙΛΛΕΑΣ ΚΛΕΙΣΟΥΡΑΣ

LE ΝΕΟ-GROTESQUE

CRISE ET REPRÉSENTATION
POUR LES 10 ANS
DE CRISE GRECQUE

ΤΟ ΝΕΟ-ΓΚΡΟΤΕΣΚΟ

ΚΡΙΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΠΑΡΑΣΤΑΣΗ
ΓΙΑ ΤΑ 10 ΧΡΟΝΙΑ
ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ

ΕΡΓΑ ΤΩΝ

Χριστόφορου Κατσαδιώτη,
Θεόφιλου Κατσιπάνου
Κώστα Λάβδα
Νίκου Μόσχου
Ιωάννη Μουχασίρη

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Γεώργιος Αραμπατζής
Κλεοπάτρα Λιακοπούλου

LISTE D'INTERVENANTS

- GEORGIOS ARABATZIS (Professeur associé, Directeur du Master universitaire «Philosophie»,
Université d'Athènes)
- GEORGIOS BANIOKOS (Psychanalyste)
- ACHILEAS CHALDAIAKIS (Doyen de l'École philosophique de l'Université d'Athènes)
- GEORGES FARAKLAS (Professeur, Université Panteion)
- ARISTIDE HATZIS (Professeur, Université d'Athènes)
- CHRISTOFOROS KASDAGLIS (Écrivain, Journaliste)
- KYRIAKOS KENEVEZOS (Ambassadeur de la République de Chypre)
- STELIOS KOULOGLOU (Député européen)
- ISMENE KRIARI (Professeure, Présidente de l'Université Panteion)
- DIMITRIS LAMPRELLIS (Professeur, Université Panteion)
- KLEOPATRA LIAKOPOULOU (Directrice artistique, Galerie Theorema asbl, Bruxelles)
- VANA NIKOLAÏDOU-KYRIANIDOU (Professeure associée, Directrice du Dpt. de Philosophie
de l'Université d'Athènes)
- CHRISTOS PAPATHÉODOROU (Professeur, Université Panteion)
- IORDANIS PSIMMENOS (Professeur, Université Panteion)
- FABIEN PERRIER (Écrivain, Journaliste)
- PANAYOTIS E. PETRAKIS (Professeur, Université d'Athènes)
- GEORGIOS POLITIS (Professeur Associé, Université d'Athènes)
- YANIS PRELORENTZOS (Professeur, Université d'Athènes)
- EVANGELOS D. PROTOPAPADAKIS (Professeur Assistant, Université d'Athènes)
- THÉOFANIS TASIS (Professeur, Universität St.Gallen)
- DIMITRIS TRIKAS (Journaliste)
- STAVROULA TSINOREMA (Professeure, Université de Crète)
- Et des étudiant(e)s** du Master universitaire «Philosophie»

ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΕΣ ΟΜΙΛΗΤΕΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΑΡΑΜΠΑΤΖΗΣ (Αναπλ. Καθηγητής, Δ/ντής ΠΜΣ, ΕΚΠΑ)

ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΚΑΣΔΑΓΛΗΣ (Συγγραφέας, Δημοσιογράφος)

ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΚΕΝΕΒΕΖΟΣ (Πρέσβης της Κύπρου)

ΣΤΕΛΙΟΣ ΚΟΥΛΟΓΛΟΥ (Ευρωβουλευτής)

ΙΣΜΗΝΗ ΚΡΙΑΡΗ (Πρύτανης Παντείου)

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΛΑΜΠΡΕΛΛΗΣ (Καθηγητής, Πάντειο Πανεπιστήμιο)

ΚΛΕΟΠΑΤΡΑ ΛΙΑΚΟΠΟΥΛΟΥ (Καλλιτεχνική Δ/ντρια, Γκαλερί Theorema, Βρυξέλλες)

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΜΠΑΝΙΩΚΟΣ (Ψυχαναλυτής)

ΒΑΝΑ ΝΙΚΟΛΑΪΔΟΥ-ΚΥΡΙΑΝΙΔΟΥ (Αναπλ. Καθηγήτρια, Πρόεδρος Τμήματος Φιλοσοφίας, ΕΚΠΑ)

ΧΡΙΣΤΟΣ ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ (Καθηγητής, Πάντειο Πανεπιστήμιο)

FABIEN PERRIER (Συγγραφέας, Δημοσιογράφος)

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ Ε. ΠΕΤΡΑΚΗΣ (Καθηγητής, ΕΚΠΑ)

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΟΛΙΤΗΣ (Αναπλ. Καθηγητής, ΕΚΠΑ)

ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΡΕΛΟΡΕΝΤΖΟΣ (Καθηγητής, ΕΚΠΑ)

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΠΡΩΤΟΠΑΠΑΔΑΚΗΣ (Επικ. Καθηγητής, ΕΚΠΑ)

ΘΕΟΦΑΝΗΣ ΤΑΣΗΣ (Καθηγητής, Universität St.Gallen)

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΤΡΙΚΑΣ (Δημοσιογράφος)

ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ ΤΣΙΝΟΡΕΜΑ (Καθηγήτρια, Πανεπιστήμιο Κρήτης)

ΓΙΩΡΓΟΣ ΦΑΡΑΚΛΑΣ (Καθηγητής, Πάντειο Πανεπιστήμιο)

ΑΧΙΛΛΕΑΣ ΧΑΛΔΑΙΑΚΗΣ (Καθηγητής, Κοσμήτωρ Φιλοσοφικής Σχολής, ΕΚΠΑ)

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ ΧΑΤΖΗΣ (Καθηγητής, ΕΚΠΑ)

ΙΟΡΔΑΝΗΣ ΨΗΜΜΕΝΟΣ (Καθηγητής, Πάντειο Πανεπιστήμιο)

Φοιτήτριες και φοιτητές του ΠΜΣ «Φιλοσοφία», ΕΚΠΑ

LE MASTER UNIVERSITAIRE «PHILOSOPHIE»

L'objectif du Master universitaire «Philosophie» est d'assurer un enseignement de troisième cycle de haut niveau dans le domaine scientifique de la philosophie et de l'enseignement en général. Plus précisément, le Master cherche à offrir aux diplômés:

- a. une spécialisation scientifique en philosophie et la possibilité de poursuivre des études doctorales.
- b. des connaissances et des compétences pour contribuer à la production de nouvelles connaissances dans des domaines pertinents, et
- c. des connaissances, des compétences professionnelles et des critères afin de pouvoir faire face aux exigences nouvelles et complexes du travail contemporain en matière d'enseignement.

Après avoir accompli avec succès le programme d'études, le Mastère en philosophie conduit à l'obtention d'un diplôme de troisième cycle en philosophie avec des spécialisations: a / «Histoire de la philosophie / Histoire de la philosophie et des idées», b /« Philosophie Morale / Éthique appliquée» et c / «Philosophie politique».

Les titres sont décernés par le Département de philosophie de l'Université Nationale et Kapodistrienne d'Athènes.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ «ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ»

Σκοπός του Π.Μ.Σ. «Φιλοσοφία» είναι η παροχή υψηλού επιπέδου μεταπτυχιακής εκπαίδευσης στο επιστημονικό πεδίο της Φιλοσοφίας και γενικότερα της εκπαίδευσης. Συγκεκριμένα, το ΠΜΣ επιδιώκει να προσφέρει στους πτυχιούχους:

α. επιστημονική εξειδίκευση στη φιλοσοφία και δυνατότητα συνέχισης των σπουδών προς απόκτηση διδακτορικού διπλώματος.

β. ερευνητικές γνώσεις και δεξιότητες, ώστε να συνεισφέρουν στην παραγωγή νέας γνώσης στα σχετικά πεδία, και

γ. επαγγελματικές γνώσεις, δεξιότητες και κριτήρια, ώστε να μπορούν να αντεπεξέρχονται στις νέες, πολυσύνθετες απαιτήσεις του σύγχρονου εκπαιδευτικού έργου.

Το ΠΜΣ, μετά την πλήρη και επιτυχή ολοκλήρωση των σπουδών με βάση το πρόγραμμα σπουδών, οδηγεί στην απονομή Διπλώματος Μεταπτυχιακών Σπουδών στη «Φιλοσοφία», με ειδικεύσεις: α/ «Ιστορία της Φιλοσοφίας / Ιστορία της Φιλοσοφίας και των Ιδεών», β/«Ηθική Φιλοσοφία / Εφαρμοσμένη Ηθική» και γ/«Πολιτική Φιλοσοφία».

Οι τίτλοι απονέμονται από το Τμήμα Φιλοσοφίας του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών.

LABORATOIRE D'ÉTUDE DU DISCOURS INSTITUTIONNEL

Le Laboratoire d'étude du discours institutionnel du Département de philosophie de l'Université Nationale et Kapodistrienne d'Athènes a comme objet de recherche et d'activité scientifiques les pratiques grecques, institutionnelles et discursives, tout au long de notre histoire, de l'Antiquité à la modernité avec un accent particulier sur la période byzantine comme cruciale pour la formation de tout discours institutionnel en Grèce. Le terme « pratiques discursives » se réfère à des zones où les volontés privées coïncident avec les normativités publiques et, au sens large, renvoie au développement d'un éthos apte à réguler les individualités par le discours et l'expression des institutions. Le discours institutionnel apparaît ainsi comme un régulateur des individualités et de la normativité expressive. Le Laboratoire concentre ses recherches sur des textes théoriques typiques de la tradition pertinente, mais également sur des documents théoriques informels tels que, par exemple, des textes législatifs, des programmes éducatifs, des manifestes, des autobiographies, des représentations des pratiques quotidiennes du discours institutionnel, des confessions théoriques, des documents audio-visuels, etc., sur la base d'une analyse qui explore les relations de la philosophie et du discours théorique avec des pratiques discursives concrètes sur la base d'expressions scientifiques, discursives et éducatives historiquement localisables.

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΜΕΛΕΤΗΣ ΤΟΥ ΘΕΣΜΙΚΟΥ ΛΟΓΟΥ

Το Εργαστήριο Μελέτης του Θεσμικού Λόγου του Τμήματος Φιλοσοφίας του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών έχει ως αντικείμενο έρευνας και επιστημονικής δραστηριότητας τις ελληνικές, θεσμικές, γλωσσικές πρακτικές καθ'όλο το χρονικό φάσμα της ιστορίας μας, από την Αρχαιότητα και δια του Βυζαντίου έως τη νεωτερικότητα, με ιδιαίτερη έμφαση στη Βυζαντινή περίοδο ως αποφασιστικής σημασίας για τη διαμόρφωση του καθόλου θεσμικού λόγου. Ο όρος «γλωσσικές πρακτικές» αναφέρεται στα σημεία σύμπτωσης των ιδιωτικών βουλήσεων με τις δημόσιες κανονιστικότητες και, υπό την ευρεία έννοια, παραπέμπει στην ανάπτυξη ενός ήθους ικανού να ρυθμίζει τις ιδιωτικότητες σύμφωνα με τη γλώσσα και έκφραση των θεσμών. Ο θεσμικός λόγος, έτσι, εμφανίζεται ρυθμιστικός των ιδιωτικότητων και της εκφραστικής κανονιστικότητας. Το Εργαστήριο εστιάζει την έρευνά του σε τυπικά θεωρητικά κείμενα της σχετικής παράδοσης αλλά και σε άτυπα θεωρητικώς τεκμήρια όπως π.χ. νομοθετικές πρωτοβουλίες, εκπαιδευτικά προγράμματα, μανιφέστα, αυτοβιογραφικά ντοκουμέντα, αναπαραστάσεις της καθημερινότητας των πρακτικών εκφώνησης θεσμικού λόγου, θεωρητικές εξομολογήσεις, οπτικές τεκμηριώσεις κ.ά., στη βάση μιας ανάλυσης που θα διερευνά τις σχέσεις της φιλοσοφίας και του θεωρητικού λόγου με τις συγκεκριμένες γλωσσικές πρακτικές στη βάση ιστορικά εντοπισμένων επιστημονικών, γλωσσικών και παιδευτικών εκφάνσεων.

COMMENT NOMME-T-ON?

Une des constantes de notre modernité est que le mécanisme de perception n'est ni empirique, ni rationnel, ni essentialiste - en revanche, le même mécanisme ne peut pas être décrit en termes de l'esprit du temps (*zeitgeist*) ou en d'autres termes que nous empruntons souvent à la théorie de la littérature (générations, mouvements spirituels, etc.). Le mécanisme de perception est, semble-t-il, complètement absorbé par les mécanismes de la parole ou par les pratiques discursives. Par conséquent, l'appréhension du mécanisme de perception ne peut pas être complétée en termes strictement formalistes. De plus, ce mécanisme n'est pas tant un mécanisme de connaissance qu'un mécanisme de communication qui n'appartient à aucun sujet exemplaire et son code est ouvert aux forces sociales et historiques de la production et de la consommation de sens dans un contexte qui serait préférable ne pas être totalisante.

Au lieu d'un mécanisme de perception, alors il faudrait mieux parler de diverses pratiques discursives qui, malgré leur durée historique représentée dans les structures culturelles individuelles, apparaissent en termes de contemporanéité actuelle. Le mécanisme de perception correspond à un ton de voix, à la fois interne et externe, que nous pourrions peut-être comparer à l'utilisation de la cacophonie dans la musique moderne. Il s'agit d'un excédent de voix structuré dans un ordre pour des raisons purement anxiolytiques, mais dont la nature même, si l'on peut dire ainsi, indique d'emblée une très forte multiplicité. Des termes tels que genre ou style, utilisés dans le jargon de l'histoire d'art, ne sont que l'expression d'une épistémologie qui remplace le mécanisme de perception par un échange entre langage et institutions. Dans le cadre de cet échange, la part du lion de la normativité appartient, comme le montre l'histoire, à l'art ; l'art est le juge ultime de ce qui se passe vraiment. L'art constitue donc un archétype au sein duquel ce qui se passe

ΠΩΣ ΟΝΟΜΑΖΟΥΜΕ;

Μια από τις σταθερές της νεωτερικότητάς μας είναι ότι ο μηχανισμός πρόσληψης δεν είναι ούτε εμπειρικός, ούτε ορθολογικός, ούτε ουσιοκρατικός – από την άλλη, ο ίδιος μηχανισμός δεν μπορεί να περιγραφεί με όρους πνεύματος (*zeitgeist*) της εποχής ή με κάποιον άλλο όρο που συχνά δανειζόμαστε από τη θεωρία της λογοτεχνίας (γενιά, πνευματικό κίνημα, κλπ.). Ο μηχανισμός πρόσληψης είναι, καθώς φαίνεται, πλήρως απορροφημένος από μηχανισμούς του λόγου ή γλωσσικές πρακτικές. Κατά συνέπεια, η αντίληψη του μηχανισμού πρόσληψης δεν μπορεί να ολοκληρώνεται με αυστηρώς φορμαλιστικούς όρους. Ο μηχανισμός πρόσληψης, επιπλέον, δεν είναι τόσο ένας μηχανισμός γνώσης όσο ένας μηχανισμός επικοινωνίας που δεν ανήκει σε κανένα παραδειγματικό υποκείμενο και ο κώδικάς του είναι ανοικτός σε κοινωνικές και ιστορικές δυνάμεις παραγωγής και κατανάλωσης νοήματος στο πλαίσιο μιας σημασίας που είναι καλύτερο για όλους να μην είναι ολοκληρωτική.

Αντί για ένα μηχανισμό πρόσληψης, μάλιστα, θα ήταν καλύτερα να μιλούσαμε για διάφορες γλωσσικές πρακτικές, παρά την ιστορική διάρκειά τους η οποία αντιπροσωπεύεται στις επιμέρους πολιτιστικές δομές, εμφανίζονται με όρους επίκαιρης συγχρονίας. Ο μηχανισμός πρόσληψης αντιστοιχεί σε έναν όγκο φωνών, εσωτερικών και εξωτερικών, που θα μπορούσαμε ίσως να συγκρίνουμε με τη χρήση της κακοφωνίας στη σύγχρονη μουσική. Πρόκειται για μια υπεραριθμία φωνών που συντάσσονται σε μια ευταξία μόνο και μόνο για αγχολυτικούς λόγους αλλά που η καθεαυτή φύση τους, αν μπορούμε να μιλήσουμε έτσι, παραπέμπει σε έναν εξ υπαρχής ισχυρότατο πολυμερισμό. Όροι όπως είδος ή και ύφος, που χρησιμοποιούνται στο ιδιόλεκτο της ιστορίας της τέχνης, δεν είναι παρά εκφράσεις μιας επιστημολογίας που υποκαθιστά τον μηχανισμό πρόσληψης με μια ανταλλαγή μεταξύ της γλώσσας και των θεσμών. Στο πλαίσιο αυτής της ανταλλαγής, το μερίδιο του λέοντος της κανονιστικότητας αποδίδεται, όπως η ιστορία μας δείχνει, στην τέχνη. Η τέχνη είναι ο ύστατος κριτής του όντως ισχύοντος. Η τέχνη,

est nommé, cas par cas, et l'histoire se limite à associer les œuvres d'art aux sous-textes sociopolitiques afin de pouvoir nommer (dans un effort que des spécialistes comme Popper jugent inefficace).

En effet, les manifestations des discours qui constituent un état de faits historiques, autres que les créations esthétiques, tombent dans l'oubli le plus cruel, dans un refoulement sans pitié. La pratique esthétique, séparée de l'œuvre d'art, malgré la sensibilité assumée par les réalistes et les pragmatistes, s'avère être la pratique discursive la plus durable dans le temps. C'est elle qui s'identifie à une histoire de mécanismes de perception en termes spécifiques. Le lien étroit entre les pratiques discursives esthétiques et les mécanismes de perception est en soi un événement historique majeur. L'histoire ne découvre donc pas dans les pratiques esthétiques de formes idéalisées d'action réelle mais des constitutions des mécanismes de perception qui sont des présupposés de toute action. Les pratiques esthétiques marquent l'évolution de ces mécanismes. En tant que telles, ces pratiques constituent un sur-roman d'apprentissage (*Bildungsroman*) et le chemin vers la conclusion de ce cours d'apprentissage est achevé dans la pensée.

Cependant, cette conclusion n'a rien à voir avec la philosophie de l'histoire de type hégélien. La pensée est indiquée comme le domaine où les compétitions qui régissent le domaine de ce qui se passe réellement deviennent maintenant claires sans plus. La pensée ici n'est pas absolue mais est caractérisée par une extériorité qui possède tous les éléments du progrès et de la régression qui s'impliquent dans tout état de fait. Il ne faut surtout pas imaginer une quelconque absorption du mécanisme de perception par l'intellect dans le contexte d'une vérité soi-disant supérieure. Tout mécanisme de perception formé est, en définitive, une médiation de multiples pratiques discursives, du jeu de pouvoir qui se joue entre elles. Cette médiation rappelle à chacun que toute pratique discursive opère dans la

επομένως, συνιστά ένα αρχι-σύνολο εντός του οποίου ονομάζονται τα κατά περίπτωση ισχύοντα, η ίδια δε η ιστορία αρκείται να συνδέει τα έργα τέχνης με τα εκάστοτε κοινωνικό-πολιτικά υπόρρητα έτσι ώστε να ονομάσει (μέσα σε μια προσπάθεια που επιστημολόγοι όπως ο Πόππερ θεώρησαν ατελέσφορη).

Αυτό συμβαίνει επειδή οι εκφάνσεις των λόγων που συνιστούν μια ιστορική κατάσταση των πραγμάτων, εκτός των αισθητικών δημιουργιών, υποπίπτουν στην πιο σκληρή λήθη, σε μια απώθηση χωρίς οίκτο. Η αισθητική πρακτική, διαχωριζόμενη από το έργο τέχνης, παρά την ευαισθησία που της υποθέτουν οι ρεαλιστές και οι πραγματιστές αποδεικνύεται η πιο ανθεκτική μέσα στο χρόνο γλωσσική πρακτική. Είναι αυτή που ταυτίζεται με μια ιστορία των μηχανισμών πρόσληψης με συγκεκριμένους όρους. Η κλειστή διασύνδεση αισθητικών γλωσσικών πρακτικών και μηχανισμών πρόσληψης είναι η ίδια ένα κορυφαίο ιστορικό γεγονός. Η ιστορία, λοιπόν, δεν ανακαλύπτει στις αισθητικές πρακτικές εξιδανικευμένες μορφές της πραγματικής δράσης αλλά τα καταστατικά των μηχανισμών πρόσληψης που είναι οι προϋποθέσεις των όποιων δράσεων. Οι αισθητικές πρακτικές σημαδεύουν την εξέλιξη των εν λόγω μηχανισμών. Ως τέτοιες, αυτές οι πρακτικές συνθέτουν το υπέρ-μυθιστόρημα μαθητείας (*Bildungsroman*) της ανθρωπότητας. Ο δρόμος προς τη σύνοψη αυτής της πορείας μαθητείας ολοκληρώνεται μέσα στο στοχασμό.

Ωστόσο, η κατάληξη αυτή δεν έχει τίποτε από μια φιλοσοφία της ιστορίας εγγελιανού τύπου. Ο στοχασμός υποδεικνύεται ως εκείνο το πεδίο όπου οι ανταγωνισμοί που διέπουν το πεδίο του ισχύοντος αποβαίνουν πλέον ευκρινείς αλλά τίποτε πέραν τούτου. Ο στοχασμός εδώ δεν είναι απόλυτος αλλά χαρακτηρίζεται από μια εξωτερικότητα που έχει όλα τα στοιχεία προόδου και παλινδρόμησης που ενέχει κάθε άλλη κατάσταση των πραγμάτων. Κυρίως, δεν πρέπει να φαντάζεται κανείς μια οποιαδήποτε απορρόφηση του μηχανισμού πρόσληψης από τη νόηση στο πλαίσιο μιας δήθεν υψηλότερης αλήθειας. Ο όποιος αποκρυσταλλωμένος μηχανισμός πρόσληψης, τελικώς, δεν είναι παρά μια διαμεσολάβηση των πολλαπλών γλωσσικών πρακτικών, του παιχνιδιού ισχύος που διαλαμβάνεται μεταξύ τους. Η διαμεσολάβηση αυτή υπενθυμίζει σε όλους ότι η κάθε γλωσσική πρακτική

constellation d'altérité, c'est-à-dire de manière anti-totalitaire. Les stratégies qui se déploient ici existent toujours à travers des tactiques de différence. Les pratiques esthétiques savent bien distinguer entre tromperie, illusion et parole de l'inconscient, pour celui ou celle qui est prêt(e) à les écouter.

Toute pratique esthétique, à la stupéfaction générale, parvient à être historiquement actuelle sans se cantonner aux jargons de divers genres. Les pratiques esthétiques s'inscrivent dans la logique des diagrammes du temps et étaient autrefois considérées comme ancrées dans l'histoire des civilisations. Le roman d'apprentissage qui est exemplifié par elles est l'histoire. Les pratiques esthétiques constituent donc des déterminismes régionaux plutôt que des aspects d'une vérité historique, supra-individuelle et dialectique ; elles sont des pratiques d'apprentissage de l'être dans les signifiants flottants du monde ; elles sont les surfaces et les plis du monde où d'abord nos yeux glissent et s'ancrent ; elles sont les impressions sensibles des modes du fonctionnement de la pensée. Ce sont les langues maternelles de la sensibilité, les principales manières de nommer les êtres (- « dit le poète » -) et en aucun cas de simples documents historiques. Les pratiques esthétiques oscillent entre l'inquiétante étrangeté et le plaisir.

Le néo-grotesque qui est ici mystifié, et en raison de ce qui précède, ne peut être considéré comme un esprit du temps, comme un document du temps ou un contexte historique. C'est le plus-être de la conscience d'une crise, c'est le réel et le virtuel de notre contemporanéité inconnaissable. C'est la contemplation d'ici et maintenant, non pas comme intellect mais en tant que métaphore cruciale qui ne fonctionne pas de manière représentative mais causale. C'est, également, la décision d'une stratégie visant à reconquérir la communication perdue, une structure d'intégration dans la signification, un contrôle de notre facticité imaginaire. Le néo-grotesque possède des éléments romanesques et n'est pas seulement une objectivation d'art appliqué. Le néo-grotesque redécouvre l'enfance comme une

λειτουργεί στον αστερισμό της αλλότητας, δηλαδή αντί-ολοκληρωτικά. Οι στρατηγικές που ξεδιπλώνονται, εδώ, ενυπάρχουν πάντοτε μέσω τακτικών της διαφοράς. Οι αισθητικές πρακτικές γνωρίζουν καλά να οριοθετούν μεταξύ της εξαπάτησης, της ψευδαίσθησης και του λόγου του ασυνείδητου, σε όποιον γνωρίζει να τις αφουγκράζεται.

Η όποια αισθητική πρακτική, προς γενική κατάπληξη, κατορθώνει να είναι ιστορικά επίκαιρη χωρίς να περιορίζεται στα ιδιόλεκτα των ειδών. Οι αισθητικές πρακτικές εντάσσονται στη λογική των χρονοδιαγραμμάτων, και κάποτε τις στοχάζονταν ως εντασσόμενες σε μια ιστορία των πολιτισμών. Το μυθιστόρημα μαθητείας που παραδειγματίζουν είναι η ιστορία. Οι αισθητικές πρακτικές συνιστούν περιφερειακούς ντετερμινισμούς και όχι όψεις μιας ιστορικής αλήθειας, υπέρ-ατομικής και διαλεκτικής. Οι αισθητικές πρακτικές είναι πρακτικές μαθητείας του όντος στα περιρρέοντα σημαίνοντα του κόσμου. Οι αισθητικές πρακτικές είναι οι επιφάνειες και οι πτυχώσεις του κόσμου όπου γλιστρούν και αγκυλώνονται πρώτα απ'όλα τα βλέμματά μας. Οι αισθητικές πρακτικές είναι οι αισθητές υποτυπώσεις των τρόπων λειτουργίας της σκέψης. Είναι οι μητρικές γλώσσες της αισθαντικότητας. Είναι οι κύριοι τρόποι ονομασίας των όντων (- «ο ποιητής λέει» -) και επ'ουδενί απλώς ιστορικά τεκμήρια. Οι αισθητικές πρακτικές ταλαντεύονται μεταξύ του ανοίκειου και των ηδονών.

Το νέο-γκροτέσκο που εδώ μυθοποιείται, λόγω και όλων των προαναφερθέντων, δεν μπορεί να θεωρηθεί ως ένα πνεύμα της εποχής, ένα τεκμήριο της εποχής ή ένα ιστορικό συγκείμενο. Αποτελεί το πλέον-είναι της συνειδητότητας μιας κρίσης, είναι το πραγματικό και το δυνάμει της ανεπίγνωστης συγχρονίας μας. Είναι ο στοχασμός του εδώ και τώρα όχι ως νόση αλλά ως καίρια μεταφορά που δεν λειτουργεί αναπαραστατικά αλλά αιτιοκρατικά. Είναι η απόφαση μιας στρατηγικής που έχει ως στόχο την κατάκτηση της χαμένης επικοινωνίας, είναι μια δομή ένταξης στη σημασία, είναι ένας έλεγχος της φαντασιακής μας γεγονικότητας. Το νέο-γκροτέσκο έχει μυθιστορηματικά στοιχεία και δεν είναι μόνο μια εικαστική αντικειμενοποίηση. Το νέο-γκροτέσκο ξανά-ανακαλύπτει την παιδικότητα ως μια σωτήρια υπέρ-απλούστευση, ως μια διασύνδεση ζωής και

sur-simplification salvatrice, une liaison de la vie et de la performance. En ce sens, ce qu'on appelle néo-grotesque ici, c'est « ce qui nomme », repoussant la dénomination stricte des prétentions à parler littéralement et découvrant les aspects clés des institutions. L'intertextualité des institutions enregistrée dans le néo-grotesque est l'inter-subjectivité sous le régime des métaphores, l'identification de la valeur et de la quasi-validité de la cacophonie. Le néo-grotesque n'est pas le style de la crise mais le roman de la crise. C'est la raison carnavalesque sur l'inquiétante étrangeté, l'incarnation de l'intolérance, le statut constitutionnel de nos égotismes.

Les œuvres d'art qui font les jacents-au-fond des tables rondes sur le thème "Crise et représentation" sont très emblématiques de la symptomatique déformante dont nous avons parlé. Les œuvres de Christoforos Katsadiotis sont caractéristiques de la tératologie commune (l'humain et l'animal à la fois) qui commentent nos fantasmes rassurants sur les animaux politiques naturels. Theophilos Katsipanos parodie le classique à travers des coups de pinceau livrés dans le réarrangement du grand Canon classique d'une manière qui instille en nous le scepticisme esthétique. L'art de Kostas Lavdas contient les principaux éléments romanesques qui contribueraient à la création d'un style parodique et dérangeant, dramatique et anecdotique, hautain et terreux. Nikos Moschos visionne une technologie des composés maudits, une représentation précise, en un sens, de notre monde actuel où les mécanismes sont doux et anguleux, plausibles et diagrammatiques. Enfin, Ioannis Mouhassiris allie le rêve à un métaphysicisme secondaire où des archétypes et des figures excentriques se rencontrent dans une symbolique inquiétante, dans une étrangeté connue.

Georgios ARABATZIS

Professeur associé

Directeur du Laboratoire d'étude du discours institutionnel

επιτέλεσης. Με αυτό τον τρόπο νοούμενο, αυτό που εδώ αποκαλείται νέο-γκροτέσκο είναι εκείνο που ονομάζει, απωθώντας την αυστηρή ονοματοδοσία των υποκρίσεων κυριολεξίας και ανακαλύπτοντας τις καίριες όψεις των θεσμίσεων. Η διακειμενικότητα των θεσμίσεων που καταγράφεται στο νέο-γκροτέσκο είναι η δι-υποκειμενικότητα στο πλαίσιο του καθεστώτος μεταφοράς, είναι ο εντοπισμός της αξίας και οιονεί εγκυρότητας της κακοφωνίας. Το νέο-γκροτέσκο δεν είναι το ύφος της κρίσης αλλά το μυθιστόρημα της κρίσης. Είναι ο καρναβαλικός λογισμός περί του ανοίκειου, είναι η σωματώση της μισαλλοδοξίας, είναι το συνταγματικό καθεστώς των εγωτισμών μας.

Τα εικαστικά έργα που είναι τα υπο-κείμενα της σειράς των στρογγυλών τραπεζών με θέμα «Κρίση και Αναπαράσταση» είναι άκρως δηλωτικά της παραμορφωτικής Συμπωματικής για την οποία μιλήσαμε. Τα έργα του Χριστόφορου Κατσαδιώτη είναι χαρακτηριστικά της κοινής τερατολογίας (άνθρωπος και ζώο συνάμα) που σχολιάζει αμέριμνα τις καθησυχαστικές φαντασιώσεις μας περί φύσει πολιτικών ζώων. Ο Θεόφιλος Κατσιπάνος παρωδεί την κλασικότητα μέσα από πινελιές παραδομένες στην αναδιάταξη του μεγάλου κλασικού Κανόνος με τρόπο που να εγκαθιστά εντός μας ένα αισθητικό σκεπτικισμό. Η τέχνη του Κώστα Λάβδα εμπεριέχει τα κυρίως μυθιστορηματικά στοιχεία που θα συνέβαλαν στη σύσταση ενός ύφους παρωδικού και ανησυχητικού, δραματικού και ανεκδοτολογικού, υψηλού και γήινου. Ο Νίκος Μόσχος οραματίζεται μια τεχνολογία ενός καταραμένου συνθέματος, ακριβής αναπαράσταση, κατά μια έννοια, του ισχύοντος κόσμου μας όπου οι μηχανισμοί είναι μαλακοί και γωνιώδεις, εύλογοι και διαγραμματικοί. Τέλος, ο Ιωάννης Μουχασίρης συνδυάζει το όνειρο με ένα δευτερογενή μεταφυσικισμό όπου αρχετυπικές, έκκεντρες μορφές συναντούνται σε μια ανησυχητική συμβολική, σε μια γνωστή ανοικειότητα.

Γεώργιος ΑΡΑΜΠΑΤΖΗΣ

Αναπληρωτής Καθηγητής

Διευθυντής του Εργαστηρίου Μελέτης του Θεσμικού Λόγου